

LOSDORP – JOHANNESKERK

De kerk van Losdorp is in de 13e eeuw gebouwd, getuige de kloostermoppen die bij de bouw zijn gebruikt. De kerk staat centraal op het kerkhof op een, met een gracht omringde radiale wierde (radiale wierden behoren tot de oudste wierden). De kerk heeft waarschijnlijk een houten voorganger gehad. Tot 1795 was Losdorp een deel van (de) Vierburen (vóór 1795 werd onder Vierburen het gebied van de dorpen Godlinze, Losdorp, Bierum en Spijk verstaan. Dit gebied vormde één rechtstoel en één waterstaatkundig verband, namelijk het Dijkrecht van de Vierburen). Tot 1850 behield Losdorp zijn radiale wierdeconstructuur met boerderijen rondom, die met de achterkant naar de wierde stonden. Daarna volgde de afgraving van een groot deel van de wierde. Op de afgegraven plekken werd niet meer gebouwd en het dorp breidde zich daarop verder uit met lintbebouwing. De wierde is in 2003 weer op oorspronkelijke hoogte gebracht.

In de 18e eeuw werd de kerk grondig vernieuwd of herbouwd: een gedenksteen in de westgevel boven de deur vertelt ons, dat de kerk in 1775 zowel van binnen als van buiten is gerestaureerd en van grote rondboogvensters is voorzien. Merkwaardig dat het jaartal boven de ingang 1776 is! De vrijstaande toren voor de kerk is deze verbonden door een tussengeleding waarin ramen zitten. Hoewel voor de herbouw grotendeels gebruik werd gemaakt van oud materiaal is het oorspronkelijke karakter grotendeels verdwenen. Een gedenksteen aan de westkant van de toren boven de ingang herinnert hieraan.

De kerk is een eenvoudige zaalkerk met een recht gesloten koor. In de muur van het koor zijn verschillende maten baksteen te herkennen. De lisenen aan de buitenkant doen vermoeden dat de kerk ooit in drie traveeën was opgedeeld. De plaatsing van de ramen valt op: alleen het middelste raam is centraal geplaatst. Dit roept de volgende vraag op: is de kerk bij de herbouw in 1775 verlengd in zowel oostelijke als westelijke richting? Ook het metselwerk aan de zuidkant oost roept vragen op. De lisenen op de oosthoeken bv. zijn dunner dan de muur van het koor. En wat is de functie van de laag geplaatste muurankers aan de noord- en zuidzijde oost?

Volgens gedenksteden in de zuidmuur van de toren is deze in 1662 vernieuwd onder aanvoering van de toenmalige unicus collator, Bernhart Entens. Het originele bouwjaar van de toren is niet meer te achterhalen. In 1848 werd de toren verhoogd, aldus een gedenksteen aan de noordkant van de toren. In het verhoogde deel, te herkennen aan een andere maat baksteen, heeft men galmgaten met spitse bogen aangebracht. Deze detoneren met de lagere rondboogvensters. Het geheel wordt bekroond met een houten, opengewerkte spits. In de toren hangen twee klokken: een van T. Goossens uit 1709 en een nieuw exemplaar ter vervanging van een gescheurde klok uit 1538. Het mechanische torenuurwerk is van smeedijzer en komt uit de eerste helft van de 17e eeuw.

De kerk is gedekt met een houten tongewelf opgaand boven een ver uitkragende kooflijst. Het interieur van de kerk is nog volledig uit 1775, op het orgel na, dat in 1830 werd gebouwd door N.A. Lohman & Zn. te Groningen. Het was een orgel met twee klavieren en een aangehangen pedaal. In 1922 werd het door Bakker en Timmenga in belangrijke mate vernieuwd: het werd teruggebracht tot een orgel met één klavier en een aangehangen pedaal. Verder bezit de kerk een rijk gesneden preekstoel met (een nogal overmaats) klankbord en trap in Louis Quinze stijl, een doophek met gesneden lezenaar en een avondmaalstafel.